

MAURICE RAVEL'İN SOL EL İÇİN PİYANO KONÇERTOSU'NA TARİHSEL BİR BAKIŞ

A HISTORICAL VIEW OF THE MAURICE RAVEL PIANO CONCERT FOR LEFT HAND

Serhan KUNGERÜ*

Geliş Tarihi: 10.02.2019
(Received)

Kabul Tarihi: 18.03.2019
(Accepted)

Öz: M. Ravel sol el için Re Majör Piyano Konçertosu'nu I. Dünya Savaşı'nda sağ kolunu kaybeden Avusturyalı Piyanist Paul Wittgenstein için bestelemiştir. Eser ünlü şef Arturo Toscanini'nin teklifi reddetmesinden sonra Robert Heger yönetimindeki Viyana Senfoni Orkestrası tarafından piyanist Wittgenstein tarafından 5 Ocak 1932 Yılı'nda seslendirilmiştir. Paul Wittgenstein sol el için transkripsiyonları ve gerek kendisinin, gerek dönemin bestecilerinin sol el için yazdığı eserleri yorumladığı konserleriyle müzik dünyasında 20.yy.'ın önemli isimlerinde biri olmuştur. Bu araştırmada Wittgenstein ve Ravel'in yazdığı bu konçerto arasındaki ilişki irdelenmekte ve bu konuda müzikseverlere faydalı olma isteği yürütülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Wittgenstein, Sol El, Ravel, I. Dünya Savaşı.

Abstract: M. Ravel composed his piano concert for the left hand for Austrian pianist Paul Wittgenstein who lost his right arm during the I. World War. The piece was performed by Vienna symphony orchestra on 5. January 1932 conducted by Robert Heger after the famous conductor Arturo Toscanini rejected the offer. Paul Wittgenstein, with his transcriptions for the left hand and with the concerts that he performed himself or the pieces of the composers of that period, became one of the most important names of the music World of 20th Century in this research the relationship between wrote is examined and the aim to be useful to the music lovers is carried.

Key Words: Wittgenstein, left hand, Ravel I. World War.

1.GİRİŞ

19.yy'da modern piyanolardaki teknik arayışların yükselmesiyle daha zayıf olan sol el için de ayrı olarak egzersiz ya da parçalar yazılmaya başlandı. Bunların ilklerinden olan Carl Czerny öğrencilerini sol el için çalışmalar yaptırmaktaydı. İlk olarak Alexander Dreishock ya da daha sonra A. Fumagalli gibi besteciler sol el için eserler yazdı. 20.yy.'ın başlarında Godowsky'nin sol el için yazdığı müthiş zorluktaki Chopin Etüdüleri transkripsiyonları piyano edebiyatına damga vurdu. Lakin yine de fazla sayıda olmayan bu repertuar I. Dünya Savaşı'nda kolunu

* Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Piyano Sanat Dalı, serhankungeru@trakya.edu.tr

kaybeden Avusturyalı piyanist Paul Wittgenstein'in öncülüğü sayesinde çok önemli sayıya ulaşmıştır. "Konser piyanisti kariyerinin bitmesini istemeyen Wittgenstein savaş bitene kadar sol eliyle aşılması güç zorlukları aşarak tekniğini geliştirmiş, savaş sonrasında çalışmalarını sürdürmüş ve bu çalışmalarını daha da iyi noktalara getirmek için içlerinde Paul Hindemith, Erich Wolfgang, Korngold ve Benjamin Britten gibi sayılı bestecilere yakın temasta olmuştur."¹ "Wittgenstein'in teklifi üzerine Ravel o sırada kendi konserleri için G Majör Piyano Konçertosu üzerinde çalıştığı halde 1930 Yılı'nın ilkbaharında 1931 Yılı'nın sonbaharına kadar sol el için konçertosu üzerinde de çalışmıştır. Besteci kendi iki el için olan konçertosunu parlayan bir Divertissement olarak tasarlarken sol el için olan konçerto karanlık trajik fikirler içermekte ve kendi imalı tarafında büyük miktarda beceriklilik ve orijinallik sergilemektedir."²

Maurice Ravel savaşta Wittgenstein gibi asker olarak görev almamış, askeri erzak ve yaralıları taşıyan kamyon şöförlüğü yapmıştır. Ama yine de savaşta gördüğü ve yaşadığı travmalarla beraber piyanistten gelen bu 'sol el için konçerto' siparişini kabul etmiş ve savaşın etkilerini taşıyan ve ciddi bir piyano tekniği gerektiren bu eser ile piyano edebiyatına önemli bir başyapıt bırakmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bestecilere gelen siparişler ve bunu yorumlayan icracılar veya sipariş sahipleri hakkındaki gerçekler araştırıldığında tarihsel olarak çok farklı gerçekler içerebilmektedir ve bu yüzden bu olgu yapılan bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Günümüzde sol el için yazılmış piyano repertuarı sayısı oldukça geniştir. Bu araştırma ile Ravel'in Sol El için piyano konçertosu tarihsel bir bakış ile incelenerek müzik ve eğitim dünyasına katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Araştırma betimsel bir çalışma yöntemi ile uygulanmıştır.

2.1. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden "Doküman Analizi"³ yöntemi kullanılarak veriler elde edilmiş, konunun içeriği ile ilgili kaynaklar taranarak araştırma için gerekli olan veriler toplanmıştır.

¹ <http://www.laphil.com/philpedia/music/piano-concerto-for-left-hand-maurice-ravel>, Kathy Henkel

² Kathy Henkel , *a.g.e.*

³ Prof. Dr. Ali Yıldırım, Prof. Dr. Hasan Şimşek, (2013) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş. ,Ankara

2.2. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırmada I. Dünya Savaşı sonrası piyanist Paul Wittgenstein'in Maurice Ravel'e yaptığı sipariş sonrası konçertonun icra edilmesi ile ilgili tarihsel süreç sorgulanmış ve ilgili kaynak taramaları ile elde edilen veriler analiz edilip çözümlenmiştir.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

19. yy.'da endüstrileşen Avrupa'da artık geniş konser salonlarına yayılan konserler ile birlikte bestecilerin yazdığı güç ve ton gerektiren eserler piyano tekniğinde de farklı arayışlara yol açmaktaydı. Beethoven'dan sonra özellikle 19.yy.'ın ortaları ve ikinci yarısında Chopin ve Liszt gibi bestecilerin uzun parmaklara dayalı elin açılma sınırlarının zorlandığı eserleri gibi ya da 20.yy.'ın başlarında kolu omuzdan itibaren ağırlığı ile kullanan L. Godowsky gibi piyanistler ve onların piyano edebiyatına kattıkları sol el ve iki el için son derece zor olan eserler sol elin önemini arttırmış ve müzik dünyasına başka bir renk ve anlam kazandırmıştır. I. Dünya Savaşı gibi Dünya'nın daha önce görmediği gibi milyonlarca ölüm, sakat, sağır ve daha nice rahatsızlık ve travmalarla evlerine dönen askerlerden bir tanesi de Piyanist Paul Wittgenstein idi. Avrupa'nın zengin ailelerinden birisinin parçası olan Wittgenstein piyanist olarak kariyer yapmaktaydı. "Hocası Marvine Bree bir süre sonra onun hazır olduğunu düşünerek onu St. Petersburg Konservatuvarı'ndaki eğitiminden sonra Viyana'da bireysel bir stüdyo açan meşhur piyano hocası Theodor Leschetizky'e yollamıştır. Leschetizky geçen zamanda Wittgenstein'in piyanist olarak kariyer yapabileceğine inanmıştır."⁴

Patlayan I. Dünya Savaşı ile beraber savaşa katılıp ülkesine hizmet etmek isteyen Wittgenstein 1914 yılında savaşa katılmıştır. Bundan bir müddet sonra bir ön cephe askeri olarak kolundan bir mermi ile yaralanmış ve Krasnystaw'da bulunan bir hastanede kolu alınmıştır ki operasyon sırasında hastane Ruslar tarafından ele geçirilmiştir. Rusya'daki bir yıllık esirliği aşında fiziksel ağırları dışında o kadar kötü geçmemiş, bulduğu bir piyanoda günde birkaç saat çalışma imkanına sahip olmuştur. Belki bir subay olması, belki de ailesinin ona parasal olarak yardım etmesi oradaki durumu daha kolaylaştırmıştır.⁵

Wittgenstein 1915'te Avusturya'ya döndükten sonra sol el piyano çalışmalarını hızlandırmış ve müthiş bir irade göstermiştir. Farklı besteciler ile iletişim kurarak onun için konçerto yazmalarını istemiştir. Bu arada ilerleyen

⁴ AURÉLIEN BASTIEN BOCCARD," Maurice Ravel and Paul Wittgenstein: *Le*

Concerto pour la Main Gauche in Response to World War I," (Candidate for the Master of Music degree University of Missouri-Kansas City), Kansas City, Missouri 2017, s.49

⁵ Boccard, *a.g.e.*, s.51-52

senelerde gerek cepheden gelenler için, gerek de sol el için yazılmış eserleri müzik çevrelerine daha iyi tanıtılabilmek için bir hayli sayıda çok konser vermiştir. Sol el için ciddi sayıda transkripsiyon yapmış ve egzersizler yazmıştır.”Prokofiev’in 1931’de yazdığı 4.Piyano Konçertosu’nu reddetmiş, Ravel’den ise yazdığı konçertoyu değiştirmesini istemiştir.”⁶ Schmidt, Kongold, Britten, Strauss ve Bortkiewicz gibi pek çok besteci onun için sol el için piyano konçertoları bestelemiştir. Kendisi öncülük ettiği bu alandaki sol el için yazılmış eser sayısı günümüzde binlerce bulunmaktadır.

Wittgenstein’in konçerto siparişi verdiği Ravel’in savaş tecrübesi biraz farklıdır. Ravel ön cephede savaşmak istediği halde fiziksel olarak yeterli bulunmadığı için askeri malzemeleri taşıyan ve yaralı askerleri nakil eden ambulans şoförlüğü yapmıştır. Savaştan önce sağlık sorunu olmadığı halde savaş sonrası ciddi sağlık sorunları yaşamış, kendisine savaşta yaşadığı psikolojik travmalar ise onu ölene kadar da bırakmamıştır.

Aslında kendisinden önce Wittgenstein için başka konçertolar bestelendiği halde Ravel’in yazdığı Sol El İçin konçertonun namı müzik çevrelerinde hızla ilgi uyandırmıştır. Hatta Ravel’in bestelediği bu konçertoyu meşhur Fransız Piyanist Alfred Cortot Ravel’in karşı çıkmasına rağmen ve daha sonra ilişkilerini bozacağı halde iki el için düzenlemiştir.⁷ Cortot’un bu düzenlemesi hiçbir zaman popülerlik kazanamamıştır. Çünkü Ravel’in sol el için yazdığı piyano partisi teknik ve duyumsal olarak sadece o ele aittir ve mükemmellik taşımaktadır.

I. Dünya Savaşı sonrası Fransa’da besteci Saint-Saens’in başını çektiği grup Almanya ve Avusturya karşıtı görüş savunurken Ravel kendi evrensel bakış açısı ile sanatın politikayla karıştırılmaması gerektiğini savunmuştur. Avusturyalı Wittgenstein’in siparişini belki de gerek milliyet gözetmeksizin, gerek piyanistin savaşta aldığı derin fiziksel travmayı (kolunun kopması) düşünerek kabul etmiş olması varsayılabilir. Ravel büyük bir hevesle konçertoyu 1931 sonbaharına kadar bestelemiştir. “14 Ocak 1933’te *Le Journal* ‘da M. Ravel Paris’te olacak Sol El İçin konçertosunu galasından duyduğu memnuniyeti ifade etmiş ve üç sene önce Viyana’ya kendi eserlerini yönetmeye gittiğinde Richard Strauss’un Sol El İçin konçertosunu çalan savaş gazisi Paul Wittgenstein’i duyduğunu ifade eder.”⁸

Ravel Sol El İçin Piyano konçertosunu kısa bir sürede bitirmiştir ve eseri yönetmesi için meşhur şef Toscanini’ye yazdığı mektupta ”orkestrası ile Wittgenstein’e eşlik etmesini ve bunun kendisi için çok önemli bir dilek olduğunu

⁶ Kathy Henkel, *a.g.e.*

⁷ Boccard, *a.g.e.*,s.69

⁸ Arbie Orenstein, *A Ravel Reader*, 396

söylemiş”⁹ fakat bu isteğine Toscanini cevap vermemiştir. Bunun üzerine 5 Ocak 1932’de Wittgenstein eseri Robert Heger yönetimindeki Viyana Senfoni Orkestrası ile çalmıştır.

Örnek 1: Paul Wittgenstein Ravel’in Sol El İçin Piyano Konçertosu
Konseri.

Yazdığı konçertoyu daha önce dinlememiş olan Ravel 30 Ocak 1932’de arkadaşı Marguerite Long ile Wittgenstein tarafından onun evine davet edilmiştir. Yemek ve konserden oluşan bu gecede konçertonun orkestra partisini ikinci piyanoda Walter Bricht eşlik etmiş fakat Long’un anılarına göre gece biraz tatsız geçmiştir.¹⁰ Yemekte Wittgenstein Long’a eser içinde değişiklikler yaptığını söylemiş, Long ise bunu besteciyle konuşması gerektiğini belirtmiştir. Konseri hoşnutsuz bir yüzle izleyen Ravel Wittgenstein’e “bu kesinlikle böyle değil” dedikten sonra Wittgenstein ona “ben gazi bir piyanistim ve iyi duyulmuyor” dedikten sonra Ravel ona “Ben gazi bir besteciyim ve iyi duyuluyor” diye sert bir cevap vermiş ve ortamın gerilmesi üzerine orda bulunan büyük elçi elçilik arabasını geri göndermiştir. Gergin gecenin sonunda Ravel ve yakın arkadaşı Long soğuk ve tatsız bir havada oradan yürüyerek ayrılmışlardır.¹¹

⁹ French Letter By Marcel Mernat, *În Maurice Ravel*, 648

¹⁰ Boccard, *a.g.e.*, s.77

¹¹ Marguerite Long, *At the Piano with Ravel*, s.58-59

Wittgenstein'in 7 Mart 1932 yılındaki mektubuna soğuk davranan Ravel'e 17 Mart'ta bir mektup daha gelir. Mektupta Wittgenstein bir piyanist olarak eserin zorluğundan dolayı bazı yerleri değiştirdiğini ve bunda ısrarcı olduğunu belirtir ve bir müddet sonra Ravel piyanistle beraber 17 Ocak 1933'de eserin Paris konserini gerçekleştirir.¹²

İlerleyen yıllarda Wittgenstein pek çok konser vermiş, sol el için piyano repertuarına büyük katkılarda bulunmuş ve A.B.D. ve Avusturya'da bir profesör olarak değerli öğrenciler yetiştirmiştir. Büyük besteci Maurice Ravel'in bu muhteşem eseri ise sol el için konçertolar yazan pek çok bestecinin aksine günümüzde konser salonlarında yer almaya devam etmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

16 milyondan fazla insanın öldüğü ve sonrasında yine milyonlarca insanın hayatına türlü travmalar ile devam etmek zorunda kaldığı I. Dünya Savaşı'nın kurbanlarından birisi de Avusturyalı piyanist Paul Wittgenstein'dir. Savaş öncesi konser piyanistliği yolunda ilerleyen piyanist savaşta sağ kolunu kaybettikten sonra büyük bir irade göstererek sol el alanında kendisini geliştirmiştir. Kendisinden daha önce sol el için yazılmış kısıtlı sayıda eser varken gerek yaptığı transkripsiyonlar, gerek yazdığı egzersizler, gerek topladıkları ve sipariş ettiği eserler ile piyano edebiyatına sol el için geniş bir repertuar kazandırmış ve onun bu öncülüğü sonraki kuşaklarda da devam ettirilmiştir. Bu araştırmada besteci Maurice Ravel ve piyanist Wittgenstein'in I. Dünya Savaşı'nda aldıkları travmalardan sonra bu konçerto ile yollarının kesişmesi ve bu konuda yol aldıkları tarihsel süreç anlatılmıştır ve araştırmanın gerek müzik eğitimcilerine, gerek müzik öğrencilerine faydalı olması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

Boccard, Aurélien Bastien, *"Maurice Ravel and Paul Wittgenstein: Le Concerto pour la Main Gauche in Response to World War I,"* (Candidate for the Master of Music degree University of Missouri-Kansas City,), Kansas City, Missouri 2017

French Letter By Marcel Marnat, *În Maurice Ravel*

Long, Marguerite, *At the Piano with Ravel, Orion Publishing Co, Londra, 1974*

¹² Arbie Orenstein, *A ravel Reader: Correspondence, Articles and Interviews*, 594

Orenstein, Arbie, *A ravel Reader: Correspondence, Articles and Interviews*, Dover Publications, İngiltere, 2003.

Redhouse Büyük El Sözlüğü, Sev Matbaacılık ve Yayıncılık Eğitim Tic. A.Ş. İstanbul 1998.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., Ankara, 2013.

İNTERNET KAYNAKLARI

[http://www.laphil.com/philpedia/music/piano-concerto-for-left-hand-maurice-ravel,Kathy Henkel](http://www.laphil.com/philpedia/music/piano-concerto-for-left-hand-maurice-ravel,Kathy%20Henkel)

